

EKKLESIA AMSTERDAM zondag 17 april 2022

Pasen

Alex van Heusden

De zee gaf haar doden terug, de dood en de afgrond gaven hun doden terug.

De zee is het bijbelse beeld bij uitstek voor chaos en dood. In het boek Daniël worden de grote wereldrijken van de Oudheid vergeleken met gruwelijke, alles vernietigende beesten die opduiken uit de zee. In de dagen van Jezus - de eerste eeuw van de gangbare jaartelling - is Rome het grote, angstwekkende beest - het Romeins Imperium met de keizer aan het hoofd. In een uithoek van dat Rijk leefde Jezus. Hij was een gerechte, een mens die zich had waargemaakt, die het visioen van een nieuwe wereld hooghield en voorleefde - een nieuwe wereld niet in de hemel boven, in een of ander hiernamaals, maar op deze oude aarde beneden. Zijn volgelingen probeerden voort te zetten wat hij begonnen was. Zij vormden een beweging, een bevrijdingsbeweging. En omdat zij dat deden in zijn naam en in zijn geest, hem indachtig, zagen zij zichzelf als zijn lichaam in deze wereld - 'lichaam van de Messias'.

De verhalen over Jezus zijn geschreven ruim veertig jaar na zijn dood, na het jaar 70, als Jeruzalem is verwoest door de Romeinse legermacht en duizenden Joden aan kruisen hangen te sterven. Dan lijken alle termijnen verstreken. Dit is het einde. Maar de volgelingen van Jezus, bijeenkomend in kleine groepen, houden de herinnering aan hem levend, hoe hij bevrijding bracht en mensen een nieuw leven gaf; hoe hij hen solidariteit leerde, op te komen voor elkaar in economisch moeilijke omstandigheden, weerstand te bieden aan onderdrukking; hoe hij hen leerde elkaar vast te houden.

Op de eerste dag der week, vroeg in de morgen, donker was het nog, kwam Maria Magdalena bij het graf.

Zo staat geschreven in het evangelie van Johannes. In de andere, bekende evangelieverhalen komen meer vrouwen bij het graf. Ze heten bijna allemaal Marjam-Maria. Waarom vrouwen bij het graf? Omdat het in de Oudheid bij uitstek de taak van vrouwen was om de doden te betreuren - klaagvrouwen. En om dode lichamen voor te bereiden op de begrafenis door ze ritueel te bedekken met geurige zalven en mirre. Omdat het lichaam van Jezus in alle haast begraven moest worden vanwege de sabbat die aanbrak - en op de sabbat mogen doden niet

worden begraven - kon de zalving pas worden verricht na de sabbat op de eerste dag van de nieuwe week.

Vandaar de vrouwen bij het graf van Jezus. Maar ook om nog een andere reden. Volgens de evangeliëverhalen bleven de vrouwen het langst in de buurt van Jezus, tot aan Golgota, de Schedelplaats. De mannen? In geen velden of wegen te bekennen. Op de vlucht geslagen, al die 'haantjes de voorste'.

Maria Magdalena: zij komt Jezus, haar leraar, de laatste eer bewijzen. Haar leraar. Over Jezus en Maria Magdalena, over de aard van hun relatie, is in de loop der eeuwen allerhande fantasterij de wereld in geslingerd. Trouwen, een kind krijgen, ergens aan de Zuid-Franse kust, een bloedlijn. Daar houden we ons vandaag niet mee bezig. In het verhaal van Johannes kan er geen misverstand rijzen over de verhouding tussen Jezus en Maria: hij is de leraar, zij de leerling - maar ook dan mag er liefde in het spel zijn. Lees hoe Marieke Lucas Rijneveld in het Boekenweekessay schrijft over zijn 'eerste liefde', juf Christa uit groep 1.

Het is een tafereel, ontroerend van eenvoud en diepzinnig tegelijk, over een ontmoeting tussen een man en een vrouw in een tuin. En dan ga je als vanzelf je verplaatsen naar de tuin van het Hooglied waar een meisje en een jongen hun liefdesspel spelen. Liefdeslyriek die nog altijd op het Joodse feest van Pesach wordt voorgelezen in de synagoge.

Maria, uit de stad Magdala afkomstig, ziet dat de sluitsteen van het graf is weggerold. In het graf ziet zij twee vreemdelingen, letterlijk: 'boden', 'engelen'. Maria huilt want haar is de mogelijkheid ontnomen haar plicht te doen: te treuren om de dood van haar leraar. Dat Jezus uit de doden zou zijn opgewekt, komt niet bij haar op. Zelfs als zij hem ziet, weet ze niet dat hij Jezus is. Zij meent de tuinman te zien en die zal toch wel weten wat er gebeurd is met het dode lichaam.

Jezus kan niet worden herkend, tenzij hij zich herkennen laat. Maria is vooralsnog een buitenstaander - zij moet nog worden opgenomen in het grote verhaal over dood en opstanding, over einde en nieuw begin. Dat geldt ook voor ons. Het lege graf is geen bewijs, hoogstens een aanwijzing. Willen wij een plaats krijgen in het grote verhaal over dood en opstanding, dan moet het ons worden aangezegd - toegeroepen. Zoals dat gebeurt aan Maria.

Hij roept haar naam. En dan herkent zij hem als haar leraar. Zo spreekt zij hem aan: *rabboeni*, meestertje van me, lieve meester.

Als zij hem herkent, als haar leraar, weet zij zich ook aangesproken door zijn leer, zijn onderricht - over solidariteit en bevrijding, desnoods tegen de klippen op. Zij vindt haar plaats in het grote verhaal.

Dat is waar het op aankomt: dat je geroepen wordt bij je naam, dat je wordt aangesproken op wie je bent, zelfs al ben je jezelf niet meer, ben je je ziel kwijt. Herkenbare solidariteit, waardoor mensen worden teruggegeven aan zichzelf en hun tranen worden gedroogd.

Maar waarom mag zij hem niet aanraken? Dat staat er letterlijk: 'Raak mij niet aan.' Met als motivering: 'Want nog ben ik niet opgegaan naar mijn vader.' De sleutel tot verstaan bieden deze woorden: 'nog niet'. In het relaas van Johannes is de opgang naar de vader een beweging die begint bij de dood van Jezus aan het kruis en nog niet voltooid is. Nog niet. En daar zou ik aan willen toevoegen: tot op vandaag nog niet. Voltooiing ligt nog voor ons. Niets is nog voltooid. Zie deze wereld, de heersende wereldorde - hoe onvoldragen. Zie de mensheid op aarde - de systemen van slavernij en onderwerping; met de dood als voornaamste instrument in de handen van de machtigen.

Nog niet. En daarom vieren we elk jaar Pasen, het aloude feest dat teruggaat op het bijbelse verhaal van uittocht en bevrijding - om de gedachtenis van de hoop levend te houden. Want de wereld staat in brand. Oorlog in Oekraïne. De beelden van Boetsja staan in ons geheugen gegrift. Mensen, burgers, volkomen willekeurig afgeslacht - een massagraf in de buurt van een kerk.

Waar gaat dit heen? Hoe lang zal dit duren? En waar zal dit op uitlopen? Zoveel onbeantwoorde vragen die ons angstig stemmen. Zoveel 'nog niet'.

Ton Veerkamp, eerder dit jaar gestorven, 88 jaar oud - hij schreef: 'We groeiden op in een West-Europese omgeving waarin het dertig jaar lang alleen maar opwaarts ging, daarna tot aan de nieuwe eeuw op hoog niveau stagneerde. Vandaag weten we dat de volgende crisis aanbreekt als het Amen in de kerk.' Die 'volgende crisis' is nu.

Overall waar wij leven en werken, zijn mensen gevangen in angst, schaamte, gewoontes, minderwaardigheidsgevoelens - in wat al niet. En ten overstaan van de 'volgende crisis' van nu moet je misschien wel allereerst te rade gaan bij jezelf hoe je zou kunnen bijdragen aan de bevrijding van mensen dicht om je heen. Hoe kunnen we het lot van ook maar een paar mensen helpen verlichten? Ook in deze moeilijke tijd met zoveel 'nog niet'.

Of geef je het op? Maar dat kan niet. Want je hebt kinderen. En kleinkinderen.

Rosaline en Sjoukje, jullie zijn hier gekomen met Oliver, naar deze plaats van ontmoeting. Jullie weten maar al te goed: je kind laten dopen is een keuze. Dopen hoeft niet, mag wel. Je had ook kunnen kiezen voor een ander ritueel om geboorte en opgroei te vieren. Maar jullie hebben gekozen voor dit millennia oude ritueel van een plens water.

Dopen is zegenen met water. Dopen is zeggen: 'Welkom in deze wereld, onder de mensen.' En hopen dat je kind licht mag vinden. Dat het nooit hoeft te vluchten. Dat het leert openstaan voor andere mensen - ook als die er een beetje anders uitzien en een beetje anders leven en een beetje anders denken.

Ga er maar aan staan. Deze Ekklesia staat om jullie heen - de mensen die hier komen.

Met regels van Hilde Domin:

Jij bestaat
omdat ogen jou willen,
je aanzien en zeggen
dat jij bestaat.

Zeg 'amen' - zo moge het zijn.